

Främmande språk

(2 kp)

Skolan erbjuder 2 kp främmande språk antingen på nybörjarnivå som B-språk eller som ett A2-språk som bygger vidare på grundskolans läroplan.

3.1.4 Främmande språk, B-språk

(2 kp)

På nivåskalan för den allmänneuropeiska referensramen för undervisning, inläring och bedömning av språk motsvarar vitsordet goda G 2 färdighetsnivån A.1.1 i hör- och läsförståelse och färdighetsnivån A.1.1 för tal- och skrivförmåga.

Mål för kunnandet för Främmande språk 1 och 2

(2 kp)

Den studerande

- kan kommunicera och agera i olika interaktionssituationer så att han/hon kan utöva sitt yrke
- kan använda det främmande språk som behövs i arbetsuppgifterna inom den egna branschen
- kan söka information i olika källor på det främmande språket

Främmande språk 1 och 2 ”Branschterminologi” (1 kp) omfattar

Muntliga övningar kring vardagliga situationer i branschen

- räkneord, vanliga vardagliga ord och uttryck som används i branschen
- presentation av sig själv
- vanliga frågor och fraser riktade till kund
- vardagliga fraser
- tid och plats
- ord- och uttryckssökning med hjälp av ordbok och digitala hjälpmedel

Textförståelse

- övningar i förståelse av enkla och korta meddelanden såsom instruktioner, arbetsbeskrivningar och kortare meddelanden som förekommer inom branschen

Skriftliga övningar att skriva ett kort och enkelt meddelande på det främmande språket t.ex.

- arbetstider
- frånvaroorsak
- och andra vardagliga fraser

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda N 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Agerande i kommunikations- och interaktions- situationer</i>	förstår korta och enkla muntliga meddelanden som gäller den egna branschens arbete och kan följa dem	förstår de vanligaste muntliga instruktionerna om produkter och processer i den egna branschen och kan följa dem	förstår de centrala tankegångarna i ett vanligt tal i normalt tempo och följer dem
	berättar kort om sig själv och sina arbetsuppgifter i förutsägbara och bekanta situationer	berättar om sig själv och arbetsuppgifterna inom branschen på ett förståeligt sätt och deltar i diskussionen genom att använda enkla språkkonstruktioner	berättar i bekanta situationer om sin arbetsplats och sitt arbete och begär fler instruktioner om sitt arbete
<i>Textförståelse</i>	förstår korta och enkla skriftliga meddelanden som gäller arbete inom den egna branschen	förstår skriftliga instruktioner om produkter och processer i den egna branschen genom att använda hjälpmedel samt ställer preciserande frågor och kan agera enligt dem	förstår skriftliga instruktioner om produkter och processer som anknyter till det egna arbetet och den egna branschen samt respons som getts på arbetet
	skriver enkla och korta texter som gäller det egna arbetet under handledning och efter en mall	skriver efter en mall enkla och korta texter som gäller det egna arbetet	skriver vanliga meddelanden och korta texter samt fyller i enkla dokument som gäller det egna arbetet
<i>Informationssökning</i>	söker med handledning information i material och instruktioner som gäller det egna arbetet, även genom att använda elektroniska informationskällor	söker information som gäller den egna branschen, även i elektroniska informationskällor	söker på olika sätt information om den egna branschen, tillämpar sina kunskaper och färdigheter samt kan presentera och motivera sina lösningar

3.1.5 Främmande språk, A2-nivå

(2 kp)

Skolan kan också erbjuda främmande språk på en nivå som bygger på grundskolans läroplan som A2-språk, dvs. ett språk i vilket studierna i regel inletts i grundskolans femte årskurs.

På nivåskalan för den allmänneuropeiska referensramen för undervisning, inläring och bedömning av språk motsvarar vitsordet goda G 2 färdighetsnivån A.2.2 - B.1.1 i hör- och läsförståelse och färdighetsnivån A.2.2 - B.1.1 för tal- och skrivförmåga

Mål för kunnande

Främmande språk 1 och 2

(2 kp)

Den studerande

- kan kommunicera och agera i olika interaktionssituationer så väl att han/hon kan utöva sitt yrke
- kan använda det språk som behövs i arbetsuppgifterna inom den egna branschen
- kan söka information i olika källor på det främmande språket

Främmande språk 1 ”Att kommunicera” (1 kp) omfattar

Grundläggande kunskap om olika informationskällor, informationssökning och källkritik. Olika övningar i att söka information med det främmande språkets sökord och i att presentera information. Presentationen görs dels som individuella uppgifter och dels som par- eller grupparbete.

Studerande framför en kort muntlig presentation på det främmande språket som beskriver studerandes person, intressen och motivering av yrkesval.

Genomgång och övning i att sammanfatta innehåll i branschknutna texter. Övningarna görs både skriftligt och muntligt

Studerande får genom olika skriftliga och muntliga övningar utveckla sin förmåga att tala, förstå och skriva på det främmande språket. Övningarna syftar också till att befästa och utveckla studerandes kunskaper i grammatik och språkregler. Övningarna ska hämtas från branschområdet och ha som mål att utveckla studerandes yrkesskicklighet och befästa och fördjupa den studerandes ordförråd.

Kontinuerlig självvärdering av lärande och kunnande.

Främmande språk 2 ”Olika miljöer” (1 kp) omfattar

Övningar i att söka information som anknyter till branschen och presentera informationen genom att använda digitala hjälpmedel.

Diskussions- och interaktionsövningar som belyser kulturella skillnader mellan Åland och främmande länder. Studerande ska som grund läsa enkla texter som beskriver åländsk kultur och traditioner och kultur i andra länder.

Skriftliga och muntliga övningar i att sammanfatta enklare branschanknutna texter på det främmande språket. Sammanfattningen presenteras både på svenska och på det främmande språket. Presentationen kan ske både enskilt och som pararbete, men alla deltagare ska aktivt delta i redovisningen.

Studerande får genom olika skriftliga och muntliga övningar utveckla sin förmåga att tala och förstå. Övningarna ska genomföras så att studerande utvecklar sitt ordförråd och befäster och utvecklar sina kunskaper i grammatik och språkregler. Övningarna ska hämtas från branschen.

Kontinuerlig självvärdering av lärande och kunnande.

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda G 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Agerande i kommunikations- och interaktions-situationer</i>	förstår korta och enkla muntliga instruktioner som gäller arbete inom den egna branschen och kan följa dem	förstår de vanligaste muntliga meddelandena om produkter och processer i det egna arbetet och den egna branschen och kan följa dem	förstår de centrala tankegångarna i vanligt tal i normalt tempo och följer dem
<i>Förståelse och produktion av texter</i>	förstår korta och enkla skriftliga meddelanden som gäller den egna branschen	förstår skriftliga instruktioner om produkter och processer som anknyter till det egna arbetet och den egna branschen, ställer preciserande frågor och kan följa instruktionerna	förstår skriftliga instruktioner om produkter och processer som anknyter till det egna arbetet och den egna branschen samt respons som getts på arbetet
	skriver med handledning och med hjälp av en mall korta texter som gäller det egna arbetet	skriver med hjälp av mall korta texter som gäller det egna arbetet	skriver på ett korrekt sätt vanliga meddelanden och korta texter samt fyller i dokument som gäller det egna arbetet
<i>Informationssökning</i>	söker med handledning information i	söker på ett mångsidigt sätt information som	söker på egen hand information om den egna branschen

	material och instruktioner som gäller det egna arbetet såväl i handböcker som i elektroniska informationskällor	gäller den egna branschen, både i handböcker och i elektroniska informationskällor	(både i handböcker och i elektroniska informationskällor), tillämpar sina kunskaper och färdigheter och kan med informationen som grund motivera sina lösningar och slutsatser
<i>Agerande i en flerspråkig och mångkulturell miljö</i>	är medveten om betydelsen av det språk som han/hon studerar och av den kultur som språket representerar	använder språket i en flerspråkig och/eller mångkulturell miljö	tillämpar i sitt arbete sina kunskaper och färdigheter i det främmande språket och kulturen

3.2 Kunnande i matematik och naturvetenskaper

Examensdelen ”Kunnande i matematik och naturvetenskaper” innehåller fyra ämnen: matematik, fysik och kemi och informations- och kommunikationsteknologi.

Lärare ger vitsord efter varje avslutad undervisningsdel och väger samman vitsorden till ett ämnesvitsord. De olika ämnena bedöms var för sig utgående från fastställda bedömningskriterier och dokumenteras i studerandes personliga studieplan och studiekort.

I studiernas slutskede vägs vitsorden i de olika ämnena samman till ett slutvitsord i examensdelen ”Kunnande i matematik och naturvetenskaper”. De lärare som gett vitsorden för de olika ämnena bestämmer tillsammans vitsordet för examensdelen. Vitsordet för examensdelen ges utifrån det antal kompetenspoäng för varje ämne som ingår i examensdelen.

Studerande behöver kunskaper i matematik och naturvetenskaper för att fungera väl i sitt yrkesliv. Undervisningen ska där det är möjligt anknyta till den egna branschen. Ett fungerande pedagogiskt samarbete mellan lärare i matematik och naturvetenskaper och lärare i yrkesinriktade examensdelar är nödvändigt för att studerande ska känna att de gemensamma ämnena är ett stöd för kunskapsutvecklingen och en del av studerandes yrkesmässiga utveckling. Då undervisningen läggs upp är målet att arbeta med uppgifter som anknyter till branschen.

Lärares bedömning av lärande och studerandes självvärdering noteras ämnesvis.

Studerandes förmåga till självvärdering utgör en väsentlig del av utbildningen. Studerande ska därför kontinuerligt ge respons på sitt lärande och utveckla strategier för att förbättra sitt kunnande.

3.2.1 Matematik

(6 kp)

Mål för kunnande

Matematik 1, 2 och 3

(3 kp)

Den studerande

- behärskar de elementära räkneoperationerna, procenträkning och omvandling av måttenheter i den omfattning som krävs inom den egna branschen och vardagslivet
- kan tillämpa geometri i den omfattning som uppgifterna inom den egna branschen och vardagslivet kräver
- kan använda lämpliga metoder för att lösa problem inom den egna branschen och vardagslivet
- kan bedöma om erhållna resultat är riktiga och av rätt storleksordning
- kan använda räknare och övriga matematiska hjälpmedel som används i branschen och vardagslivet

Matematik 1 ”Matematikens grunder” (1 kp) omfattar

Repetition av matematikens grunder: de fyra räknesätten, negativa tal, bråkräkning decimalform, avrundning samt potensräkning med övningar som anknyter till branschen och vardagslivet

Olika måttenheter och omvandling av måttenheter inom den egna branschen och vardagslivet. Valutaomvandling.

Matematik 2 ”Procenträkning” (1 kp) omfattar

Procenträkning: basproblem, förändringsfaktor, promille, ppm

Övningar som anknyter till branschen och vardagslivet

Räntor, amorteringar och moms

Exponentiell förändring.

Matematik 3 ”Geometri” (1 kp) omfattar

Trianglar och vinklar

Area-, omkrets- och volymeräkningar för den egna branschen och vardagslivet

Area- och volymenhetsomvandling

Kvadrat- och kubikrötter beroende av bransch

Skala: förstoring och förminskning

Figurers likformighet, Pythagoras sats samt trigonometri om det behövs i den egna branschen.

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda G 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Utförande av elementära räkneoperationer och procenträkning samt omvandling av måttenheter</i>	utför de vanligaste räkneoperationerna som anknyter till arbetsuppgifterna och vardagslivet	utför utan problem räkneoperationer som anknyter till branschen och vardagslivet	tillämpar de räkneoperationer som behövs inom branschen och vardagslivet och bedömer nivån på resultatens noggrannhet
<i>Beräkning av area och volym, tillämpning av geometri</i>	utför de vanligaste area- och volymberäkningarna	utför utan problem de vanligaste area- och volymberäkningarna	tillämpar area- och volymberäkningar i arbetsuppgifter och bedömer resultaten
<i>Lösning av matematiska problem</i>	löser de viktigaste matematiska problemen som anknyter till arbetsuppgifterna	löser branschrelaterade problem med matematiska metoder	tillämpar matematiska metoder vid problemlösning och uppställning av matematiska problem som anknyter till branschen samt bedömer metodernas tillförlitlighet och noggrannhet
<i>Kontroll av riktighet i matematiska resultat</i>	kontrollerar att enkla beräkningar är riktiga	kontrollerar att beräkningar är riktiga	kontrollerar att olika typer av beräkningar är riktiga och av rätt storleksordning
<i>Användning av räknare och andra hjälpmedel</i>	använder räknare och andra hjälpmedel för att lösa elementära matematiska uppgifter som anknyter till arbetsuppgifterna	använder utan problem räknare och andra hjälpmedel för att lösa matematiska problem som anknyter till branschen	använder på ett mångsidigt och effektivt sätt räknarens funktioner och andra hjälpmedel för att lösa problem som anknyter till branschen

Mål för kunnande

Matematik 4, 5 och 6

(3 kp)

Den studerande

- kan uttrycka relationer mellan variabler med hjälp av matematiska uttryck
- kan använda ekvationer, uttryck och tabeller
- kan lösa matematiska uppgifter som behövs i branschen och vardagslivet med hjälp av ekvationer, formler, tabeller eller diagram
- kan bedöma om resultaten är riktiga och av rätt storleksordning
- kan sammanställa och tolka information som anknyter till den egna branschen.

Matematik 4 ”Ekvationer” (1 kp) omfattar

Uttrycka relationer mellan variabler med matematiska uttryck

Användning och omskrivning av formler

Förstgradsekvationer samt enkla andragradsekvationer

Problemlösning med ekvationer

Ekvationssystem om de bedöms nödvändiga för branschen.

Matematik 5 ”Statistik” (1 kp) omfattar

Grundläggande sannolikhetslära: enkla slumpförsök och relativ frekvens

Statistiska begrepp: läges- och spridningsmått

Olika diagramtyper: stapel-, stolp-, linje-, cirkeldiagram och histogram.

Alternativa diagramtyper såsom lådagran och stam-bladdiagram om de bedöms nödvändiga för branschen

Sammanställa och redovisa data med hjälp av datorprogram

Tolka och dra slutsatser av statistiskt material som anknyter till branschen och vardagslivet.

Matematik 6 ”Funktioner” (1 kp) omfattar

Koordinatsystem, grafer och värdetabeller

Linjära samband och proportionalitet med fokus på den egna branschen och vardagsekonomi

Exponentialfunktioner.

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda G 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Användning av matematiska uttryck</i>	använder enkla matematiska uttryck	bildar och använder enkla matematiska uttryck	bildar och använder matematiska uttryck
<i>Användning av ekvationer, uttryck, tabeller och ritningar i branschspecifika uppgifter</i>	använder enligt instruktioner ekvationer, uttryck och tabeller i branschspecifika uppgifter	använder ekvationer, uttryck och tabeller i branschspecifika uppgifter	tillämpar ekvationer, uttryck och tabeller i branschspecifika uppgifter
<i>Tillämpning av ekonomisk matematik</i>	gör enkla kostnads- och lönsamhetsjämförelser med hjälp av matematik	gör kostnads- och lönsamhetsjämförelser med hjälp av matematik	gör kostnads- och lönsamhetsjämförelser med hjälp av matematik och drar utifrån jämförelserna välgrundade slutsatser
<i>Kontroll av riktigheten i matematiska resultat</i>	kontrollerar att enkla beräkningar är riktiga	kontrollerar att beräkningar är riktiga	kontrollerar att olika typer av beräkningar är riktiga och av rätt storleksordning
<i>Insamling och gruppering av information</i>	sammanställer given data i tabellform och presenterar grafiskt	samlar och behandlar statistisk data från lämpliga källor, sammanställer i tabell samt presenterar grafiskt	samlar och behandlar statistisk data från olika källor, sammanställer i tabell och presenterar grafiskt samt tillämpar och använder statistik på ett mångsidigt sätt

3.2.2 Fysik och kemi

(2 kp)

Mål för kunnandet

Fysik 1 och kemi 1

(2 kp)

Den studerande

- kan tillämpa de begrepp, fenomen och lagbundenheter inom fysiken som är centrala med tanke på den egna branschen
- kan i sitt arbete beakta de kemiska fenomen som är centrala med tanke på den egna branschen samt kemiska ämnens särskilda egenskaper
- kan förvara, använda och bortskaffa ämnen som behövs inom den egna branschen.

Fysik 1 (1 kp) omfattar

Grundläggande fysikaliska begrepp: SI-systemet, prefix, fysikaliska förändringar, smält- och kokpunkt.

Ett eller flera av följande områden som är till nytta för den egna branschen och vardagslivet: materia, volym och densitet, rörelse-, kraft- och tryckfenomen, arbete och energi.

Kemi 1 (1 kp) omfattar

Grundläggande kemiska begrepp; grundämne, kemisk förening, atom, jon, isotop, kemiska reaktioner, kemisk bindning.

Ett eller flera av följande områden som är till nytta för den egna branschen och vardagslivet: syror och baser, olja och bensin, plaster, metaller, näringsämnen (kolhydrater, fetter, proteiner samt spårämnen), läkemedelskemi, enzymer och DNA.

Förvaring och säker behandling av kemiska ämnen.

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda G 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Tillämpning av fysikens begrepp, fenomen och lagbundenheter</i>	behärskar fysikens begrepp och lagbundenheter så väl att han/hon i sina arbetsuppgifter kan beakta de fenomen som anknyter till dem, men behöver handledning på vissa punkter	behärskar fysikens begrepp och lagbundenheter så väl att han/hon i sina arbetsuppgifter kan beakta de fenomen som anknyter till dem	behärskar fysikens begrepp och lagbundenheter så väl att han/hon i sina arbetsuppgifter på egen hand kan beakta de fenomen som anknyter till dem

<p><i>Beaktande av kemiska ämnen och deras egenskaper i arbetet</i></p>	<p>beaktar i sitt arbete egenskaperna hos de kemiska ämnen som används mest i det egna arbetet samt reaktionerna och miljöriskerna i anknytning till dessa så väl att han/hon inte äventyrar sin egen eller andras säkerhet eller miljön, men behöver en aning handledning</p>	<p>beaktar i sitt arbete egenskaperna hos de kemiska ämnen som används mest i det egna arbetet samt reaktionerna och miljöriskerna i anknytning till dessa så väl att han/hon inte äventyrar sin egen eller andras säkerhet eller miljön</p>	<p>beaktar på egen hand i sitt arbete egenskaperna hos de kemiska ämnen som används mest i det egna arbetet samt reaktionerna och miljöriskerna i anknytning till dessa så väl att han/hon inte äventyrar sin egen eller andras säkerhet eller miljön och ger även andra instruktioner om säkert arbete</p>
<p><i>Förvaring, hantering och bortskaffande av kemikalier</i></p>	<p>hanterar, förvarar och bortskaffar på rätt sätt kemikalier som behövs i de egna arbetsuppgifterna, men behöver delvis handledning</p>	<p>hanterar, förvarar och bortskaffar på rätt sätt kemikalier som behövs i de egna arbetsuppgifterna</p>	<p>hanterar, förvarar och bortskaffar på rätt sätt kemikalier som behövs i de egna arbetsuppgifterna, och gör detta smidigt på egen hand</p>

3.2.3 Informations- och kommunikationsteknologi

(1 kp)

Mål för kunnande

Informations- och kommunikationsteknologi

(1 kp)

Den studerande

- kan använda de vanligaste informations- och kommunikationstekniska tillämpningarna och utnyttja de anvisningar och handböcker som är avsedda för ordbehandling och kalkylering
- kan skydda sin nätidentitet och integritet på sociala medier
- kan följa anvisningar och bestämmelser om upphovsrätt och etik, informationssäkerhet och – skydd samt dataskydd (virus)
- behärskar de olika sätten att lagra och skicka filer (filhantering och e-posthantering).

Informations- och kommunikationsteknologi 1 "IKT" (1 kp) omfattar

Ordbehandling, Word

Introduktion i Excel

Filhantering

Sociala medier

E-posthantering

Internet och sökning av information på internet

Informationsskydd

Upphovsrätt och etik

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda G 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Användning av informations- och kommunikationstekniska tillämpningar</i>	använder de tillämpningar som han/hon behöver men behöver emellanåt handledning	använder smidigt tillämpningar som han/hon behöver	använder tillämpningar mångsidigt enligt situation och behov
<i>Användning av anvisningar och handböcker</i>	använder anvisningar och handböcker, men behöver emellanåt handledning	använder smidigt anvisningar och handböcker	använder smidigt anvisningar och handböcker och löser olika problem med hjälp av dem
<i>Skydd av sin nätidentitet och integritet</i>	skapar med handledning en nätidentitet och bedömer riskerna förknippade med användningen av den samt skyddsmetoderna	skapar en nätidentitet och bedömer riskerna förknippade med användningen av den samt skyddsmetoderna	skapar en nätidentitet, bedömer riskerna förknippade med användningen av den och väljer skyddsmetoder som är lämpliga för utrustningen och användningssätten
<i>Iakttagande av anvisningar och bestämmelser</i>	följer i sitt arbete anvisningar och bestämmelser om upphovsrätt, informations-säkerhet, men	följer på egen hand anvisningar och bestämmelser om upphovsrätt, informationssäkerhet	följer på egen hand anvisningar och bestämmelser om upphovsrätt, informationssäkerhet, håller sina kunskaper

	behöver emellanåt handledning		uppdaterade och ger vid behov andra handledning
	följer etiketten för nätanvändningen	följer etiketten för nätanvändningen	följer etiketten för nätanvändningen
<i>Förvaring och sändning av filer</i>	kan använda de vanligaste sätten att förvara och sända filer	väljer ändamålsenliga sätt att förvara och sända filer	väljer ändamålsenliga sätt att förvara och sända filer och beaktar då informations-säkerheten

3.3 Kunnande som behövs i samhället och arbetslivet

I examensdelen ingår samhällsfärdigheter, arbetslivsfärdighet, företagsamhet och företagsverksamhet samt upprätthållande av arbetsförmåga, idrott, motion och hälsokunskap.

I delområdet samhällsfärdigheter ingår också 1 kp från examensdelen ”Socialt och kulturellt kunnande”.

De olika ämnena i examensdelen: samhällsfärdigheter, arbetslivsfärdighet, företagsamhet och företagsverksamhet samt upprätthållande av arbetsförmåga, idrott, motion och hälsokunskap, bedöms med vitsord. Lärare ger vitsord efter varje avslutad undervisningsdel och väger samman vitsorden till ett ämnesvitsord. Vitsorden dokumenteras i studerandes personliga studieplan och studiekort.

På examensbetyget vägs vitsorden i de olika ämnena samman till ett slutvitsord i examensdelen ”Kunnande som behövs i samhället och arbetslivet”. De lärare som gett vitsorden för de olika ämnena bestämmer tillsammans vitsordet för examensdelen. Vitsordet för examensdelen ges utifrån det antal kompetenspoäng för varje ämne som ingår i examensdelen.

Lärarens bedömning av lärande och studerandes självvärdering noteras ämnesvis.

Studerandes ska också i de yrkesinriktade examensdelarna och lärande i arbete tillämpa de kunskaper och färdigheter som uppnås inom denna examensdel. Lärare ska därför vid bedömningen beakta inte bara studerandes insatser inom examensdelen utan också studerandes insatser i utbildningen i sin helhet.

Lärare ska samarbeta med lärare i yrkesämnen för att lägga upp undervisningen så att den kompletterar och fördjupar kunnandet och beaktar det branschspecifika. Studerande kan också fullgöra en del av uppgifterna inom examensdelen som en del av lärande i arbete.

3.3.1 Samhällsfärdigheter

(1 kp samt 1 kp från examensdelen socialt och kulturellt kunnande)

Mål för kunnandet

Samhällsfärdigheter 1

(1 kp)

Den studerande

- kan agera som medborgare och delta i samhälleligt beslutsfattande
- kan följa principerna om jämlikhet och likabehandling
- kan planera och sköta sin egen ekonomi och bedöma riskerna i fråga om den
- använder sociala medier som ett medel för aktivt deltagande
- kan använda tjänster som samhället tillhandahåller och vara konsument

Samhällsfärdigheter 1 "Samhället och jag" (1 kp) omfattar

Hur styrs ett land med representativ demokrati (riksdag, regering och president)?

Politiska ideologier och valsystem

EU, uppkomst och integration

Mänskliga rättigheter och skyldigheter – likaberättigande, jämlikhet och jämställdhet, antirasism

Sociala förmåner, studerandeförmåner

Löneläge, förskottsinnehållning och levnadskostnader. Introduktion i regelverk för lån (amortering, ränta, borgen m.m.). Studerande gör en personlig budget för att lära sig att balansera sin egen ekonomi

Konsumentens rättigheter och skyldigheter

Lag och rätt

Mediers påverkningsmöjligheter – vilka regler gäller? Genomslagskraft?

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda G 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Agerande som medborgare och deltagande i samhälleligt beslutsfattande</i>	känner till medborgarnas grundrättigheter och skyldigheter och kan berätta om dem	känner till och har god insikt i medborgarnas grundrättigheter och skyldigheter och kan berätta om dem	känner till och har berömliga insikter i medborgarnas grundrättigheter och skyldigheter och bedömer dem i förhållande till rättigheterna och skyldigheterna i

			andra länder
	följer det samhälleliga beslutsfattandet	följer det samhälleliga beslutsfattandet och uttrycker sina egna åsikter om frågor som han/hon anser viktiga	följer aktivt det samhälleliga beslutsfattandet och deltar i det på olika sätt
	deltar i verksamhet som ordnas av studerande eller andra och påverkar för sin del den gemensamma verksamheten	deltar i verksamhet som ordnas av studerandekåren eller andra organisationer och påverkar för sin del beslutsfattandet	deltar i verksamhet som ordnas av studerandekåren eller andra organisationer och påverkar aktivt beslutsfattandet i olika frågor
<i>Iakttagande av principerna om jämlikhet och likabehandling</i>	samarbetar smidigt med olika människor, även i mångkulturella arbetsenheter	behandlar människor respektfullt, bemöter sina arbetskamrater och kunder jämlikt oberoende av eventuell olikhet	bidrar till en tolerant atmosfär på arbetsplatsen och ingriper på lämpligt sätt om det förekommer mobbning eller trakasserier
<i>Planering och skötsel av sin egen ekonomi</i>	utarbetar med handledning en plan över sina utgifter och inkomster och beaktar då villkoren, följderna och riskerna förknippade med lån	utarbetar en plan över sina utgifter och inkomster och förutser då kommande händelser samt beaktar villkoren, följderna och riskerna förknippade med lån	utarbetar på egen hand och ansvarsfullt en plan över sina utgifter och inkomster och förutser då kommande händelser samt beaktar villkoren, följderna och riskerna förknippade med lån
<i>Utnyttjande av medier</i>	använder med handledning sociala medier för att främja sina egna intressen och/eller intressen som en sammanslutning eller ett företag som han/hon representerar	använder sociala medier för att främja sina egna intressen och/eller intressen som en sammanslutning eller ett företag som han/hon representerar	använder sociala medier mångsidigt för att främja sina egna intressen och/eller intressen som en sammanslutning eller ett företag som han/hon representerar

	har	har	har
Lag och rätt	känner till grunderna för ett rättssamhälle	har kunskap om grunderna för ett rättssamhälle	har ingående kunskap om grunderna för ett rättssamhälle
Användning av tjänster som tillhandahålls i samhället och agerande som konsument	använder de tjänster som studerande behöver och förstår hur tjänsterna i samhället finansieras	använder med urskillning de tjänster som studerande behöver och förstår hur tjänsterna i samhället finansieras	använder och väljer på egen hand de tjänster som studerande behöver och förstår hur tjänsterna i samhället finansieras
	känner till konsumentens rättigheter och skyldigheter och vet var man kan få hjälp i konsumentfrågor	söker forskningsbaserad information om produkter och tjänster i olika källor och vet var man kan få information och hjälp i konsumentfrågor	söker forskningsbaserad information om produkter och tjänster i olika källor och kan bedöma informationskällornas tillförlitlighet

Mål för kunnandet

Samhällsfärdigheter 2

(1 kp)

ingår i examensdelen ”Socialt och kulturellt kunnande” men inkluderas i undervisningen i samhällsfärdigheter. Lärare i samhällsfärdigheter samarbetar med övriga lärare för att sammanjämka studerandes kunnande till ett enda vitsord för examensdelen ”Socialt och kulturellt kunnande”.

Den studerande

- känner till självstyrelsens uppkomst, hur självstyrelsen är utformad, hur landskapsregering och olika självstyrelseorgan fungerar och hur det ekonomiska systemet är uppbyggt, hembygdsrätt och demilitarisering
- har grundläggande kunskaper om det politiska systemet på Åland
- känner till den kommunala självstyrelsens villkor inklusive ekonomi och budgetering
- känner till Ålands koppling till EU
- har en uppfattning om den åländska befolkningens struktur (ålder, inkomst, utbildning, migration, sysselsättning m.m.)
- känner till det åländska näringslivets struktur (olika näringsgrenar, fördelning per bransch m.m.).

Samhällsfärdigheter 2, ”Det åländska samhället” (1kp) omfattar

Den åländska självstyrelsen, bakgrund och styrelseskick samt bakgrunden till demilitarisering och neutralisering

Det politiska systemet på Åland

Den kommunala självstyrelsen på Åland, ekonomi och styrning

Åland och EU i jämförelse med Finland och övriga Norden

Befolkning och näringsliv på Åland i jämförelse med Finland och övriga Norden.

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda G 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Agerande som medborgare och deltagande i samhälleligt beslutsfattande</i>	känner till huvuddragen för självstyrelsen och de skyldigheter och rättigheter som de åländska medborgarna har	har god kännedom om självstyrelsen och de skyldigheter och rättigheter som de åländska medborgarna har	har berömlig kännedom om självstyrelsen och kan bedöma de rättigheter och skyldigheter de åländska medborgarna har
	kan följa det samhälleliga beslutsfattandet	följer det samhälleliga beslutsfattandet och uttrycker sina egna åsikter om frågor som han/hon anser viktiga	följer aktivt det samhälleliga beslutsfattandet och deltar i det på olika sätt
	har viss kunskap om vilka samhällssektorer som kommunerna har hand om och hur ekonomin fungerar i en kommun	har god kunskap om vilka samhällssektorer som kommunerna har hand om och hur ekonomin fungerar i en kommun	har djupgående kunskap om vilka samhällssektorer som kommunerna har hand om och hur ekonomin fungerar i en kommun
<i>Sociala skyddsnät</i>	har nöjaktig kunskap om de sociala skyddsnät som finns i samhället	har god kunskap om de sociala skyddsnät som finns i samhället	har djupgående kunskap om de sociala skyddsnät som finns i samhället och kan bedöma deras ekonomiska betydelse

<i>Agerande som medborgare i EU</i>	känner till varför EU grundats, dess viktigaste organ och inverkan på enskilda medborgare	har kunskap om varför EU grundats, dess viktigaste organ och inverkan på enskilda medborgare	har djupgående kunskap om varför EU grundats, dess viktigaste organ och inverkan på enskilda medborgare och kan bedöma vilken betydelse det har för Åland att vara en del av EU
<i>Att redogöra för det åländska samhället, befolkning och näringsliv</i>	känner till grundläggande fakta om det åländska näringslivet och den åländska befolkningsstrukturen	har kunskap om grundläggande fakta om det åländska näringslivet och den åländska befolkningsstrukturen	har ingående kunskap om grundläggande fakta om det åländska näringslivet och den åländska befolkningsstrukturen och kan analysera konsekvenserna av näringsliv och befolkning

3.3.2 Arbetslivsfärdighet

(1 kp)

Studering ska i undervisningen få grundläggande kunskap om villkoren i arbetslivet. Undervisningen ska också ge studering grund för att agera och verka under lärande i arbete och senare i arbetslivet. En del av undervisningen eller praktiska övningar kan ske och genomföras i samband med lärande i arbete. Lärare samarbetar med lärare i svenska och engelska för att gemensamt ge studering kunskap om hur arbetsansökan och CV utformas och hur rekrytering sker.

Mål för kunnande

Arbetslivsfärdighet 1

(1 kp)

Den studering

- kan söka en arbetsplats åt sig själv
- kan redogöra för de viktigaste frågorna i arbetsavtalssystemet och i arbetsavtal
- känner till fackföreningars verksamhet
- kan sätta sig in i arbetsplatsens verksamhet och arbetsuppgifterna på arbetsplatsen samt se till att säkerhetssystem följs
- kan arbeta på en arbetsplats och utveckla sitt kunnande.

Arbetslivsfärdighet 1 "Jag och arbetslivet" (1 kp) omfattar

Arbetarskyddslagstiftning, arbetslagstiftningen
 Var hittar vi lagstiftning och regelverk för branschen?
 Arbetsmarknadsorganisationer och praxis för avtal
 Kollektivavtal för branschen
 Arbetsansökan, CV och rekryteringsprocess
 EURES och Nordjobb.

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda G 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Arbetsökning</i>	söker arbete och skriver en arbetsansökan och ett CV, men behöver en aning handledning	söker arbete på egen hand och skriver en tydlig arbetsansökan och ett tydligt CV	söker arbeten aktivt och initiativrikt och identifierar sina styrkor, skriver en tydlig arbetsansökan och ett tydligt CV som ger en bra bild av det egna kunnandet
	uppträder korrekt vid en anställningsintervju	uppträder artigt och korrekt vid en anställningsintervju och visar intresse för den lediga platsen	uppträder artigt och korrekt vid en anställningsintervju och visar på ett mångsidigt sätt intresse för den lediga platsen
	klär sig korrekt med tanke på branschen och arbetsplatsen	tar i sin klädsel hänsyn till arbetsplatsens och branschens karaktär	tar i sin klädsel hänsyn till arbetsplatsens och branschens särdrag
	redogör för sitt kunnande	redogör tydligt för sina styrkor vid presentation av sitt kunnande	ger en väl underbyggd och omfattande redogörelse för sitt kunnande och sina styrkor

<i>Användning av medier vid arbetsökning</i>	söker uppgifter om arbetsplatser i medier	bekantar sig med arbetsplatser med hjälp av uppgifter i medier	använder mångsidigt medier vid arbetssökning och drar nytta av möjligheterna i de sociala medierna
<i>Kännedom om arbetsmarknads-systemet, arbetsavtal och innehållet i arbetslagstiftningen</i>	har kunskap om de viktigaste frågorna i branschens arbetsvillkor och i den arbetslagstiftning som gäller den egna branschen	har kunskap om branschens arbetsvillkor och den centrala arbetslagstiftning som gäller den egna branschen	har goda kunskaper om den egna branschens arbetsvillkor och om möjligheterna i den centrala arbetslagstiftningen när det gäller att utveckla arbetet
	känner till innehållet i det egna arbetsavtalet	ser till att innehållet i det egna arbetsavtalet överensstämmer med det man kommit överens om	ser till att innehållet i det egna arbetsavtalet överensstämmer med det man kommit överens om och att avtalet följer gällande lagstiftning
	beaktar i sitt arbete sina rättigheter och skyldigheter, men behöver emellanåt handledning	beaktar i sitt arbete sina rättigheter och skyldigheter	beaktar i sitt arbete sina rättigheter och skyldigheter samt motiverar ansvarsfullt sitt agerande
	kan med viss handledning skaffa information om branschens lagstiftning och regelverk	har kunskap om källor som ger information om lagstiftning och andra branschspecifika regelverk	har ingående kunskap om källor som ger information om lagstiftning och andra branschspecifika regelverk och kan tillämpa reglerna
	<i>Att sätta sig in i arbetsplatsens verksamhet och i arbetet</i>	söker information om arbetsplatsens verksamhet och om sina arbetsuppgifter	söker mångsidigt information om arbetsplatsens verksamhet och om sina arbetsuppgifter

	följer de säkerhetsanvisningar som gäller för arbetet	följer de säkerhetsanvisningar som gäller för arbetet i olika situationer	tillämpar och utvecklar de säkerhetsanvisningar som getts om arbetet
Arbete på en arbetsplats	följer arbetstiderna och de överenskomna rutinerna	följer arbetstiderna och de överenskomna rutinerna samt agerar flexibelt i olika arbetssituationer	följer arbetstiderna och de överenskomna rutinerna samt agerar flexibelt i olika föränderliga situationer på arbetsplatsen
	sköter om de skyddskläder och andra kläder som krävs i arbetet	sköter om de skyddskläder och andra kläder som krävs i arbetet	sköter om de skyddskläder och andra kläder som krävs i arbetet
	arbetar i ett arbetslag och tillsammans med olika människor, men behöver emellanåt handledning	arbetar naturligt på arbetsplatsen tillsammans med olika människor och grupper	arbetar naturligt på sin arbetsplats tillsammans med olika människor och grupper samt kommer med utvecklingsidéer som kan användas på arbetsplatsen och i arbetslaget

3.3.3 Företagsamhet och företagsverksamhet

(1 kp)

Mål för kunnandet

Företagsamhet och företagsverksamhet 1

(1 kp)

Den studerande

- kan bedöma och identifiera sitt kunnande och sina styrkor
- kan ta fram en egen affärsidé och undersöka möjligheterna att utveckla den
- kan bedöma sina möjligheter att bli företagare
- kan undersöka sina egna professionella nätverk
- kan identifiera lönsamma principer för affärsverksamhet
- kan bedöma betydelsen av sin egen företagsamhet och företagsverksamhet för den egna välfärden och för landets och Ålands ekonomi.

Företagsamhet och företagsverksamhet 1, "Entreprenörskap" (1 kp) omfattar

Det ekonomiska kretsloppet
 Företagare och entreprenörer
 Affärsidé
 Företagsformer och intressenter
 Ekonomiska grundbegrepp och ekonomisk planering
 Inköp och ekonomiska grundbegrepp
 Pris och moms.

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda G 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Bedömning och identifiering av det egna kunnandet</i>	bedömer sitt kunnande och tar reda på sina styrkor med tanke på verksamhet inom den egna branschen, men behöver emellanåt handledning	bedömer på flera olika sätt sitt kunnande och sina styrkor med tanke på verksamhet inom den egna branschen	bedömer på många olika sätt och välgrundat sitt kunnande och sina styrkor med tanke på verksamhet inom den egna branschen
<i>Framtagning av en egen affärsidé och undersökning av möjligheterna att utveckla den</i>	undersöker och kommer med idéer när det gäller möjligheter i fråga om verksamhet, företagsformer, viktiga tjänster eller produkter, men behöver emellanåt handledning	undersöker och kommer med idéer när det gäller möjligheter i fråga om företagsverksamhet, företagsformer, viktiga tjänster eller produkter, utvecklar affärsidén	undersöker på många olika sätt och på egen hand möjligheter i fråga om företagsverksamhet, företagsformer, viktiga tjänster eller produkter, utvecklar och kan realistiskt beskriva framtiden för affärsidén
<i>Bedömning av möjligheterna att bli företagare</i>	skaffar information om åtgärder och stödtjänster för grundande av eget företag, men behöver emellanåt handledning	tar på olika sätt reda på vilka olika åtgärder som behövs vid grundande av ett eget företag och vilka stödtjänster som finns tillgängliga	tar på många olika sätt reda på och motiverar vilka åtgärder som behövs vid grundande av ett eget företag och vilka stödtjänster som finns tillgängliga

<i>Undersökning av egna professionella nätverk</i>	tar reda på vilka företag som finns inom den egna branschen	tar grundligt reda på vilka företag som finns inom den egna branschen	tar grundligt och realistiskt och på egen hand reda på vilka företag som finns inom den egna branschen
<i>Utredning av principerna för affärsverksamhet</i>	tar reda på finansieringskällor, intäkter och kostnader, men behöver emellanåt handledning	tar reda på finansieringskällor, intäkter och kostnader	tar grundligt och välgrundat reda på finansieringskällor, intäkter och kostnader
<i>Utredning av betydelsen av företagsverksamhet inom den egna branschen</i>	tar reda på risker och ansvar som är förknippade med företagsverksamhet, men behöver emellanåt handledning	tar mångsidigt reda på risker och ansvar som är förknippade med företagsverksamhet	tar reda på riskerna förknippade med företagsverksamhet och kan bedöma var och om det finns möjlighet för nyetablering i branschen

3.3.4 Upprätthållande av arbetsförmåga, idrott, motion och hälsokunskap (5 kp)

Mål för kunnandet

Upprätthållande av arbetsförmåga, idrott, motion och hälsokunskap 1 och 2 (2 kp)

Den studerande

- kan åt sig själv utarbeta en plan som främjar ett sunt levnadssätt, arbetsförmågan och sitt motionsutövande och kan följa planen
- kan främja och upprätthålla sin studie-, funktions- och arbetsförmåga
- kan ta hänsyn till kostens betydelse för hälsan samt den negativa effekten av rökning och berusningsmedel
- kan beskriva den betydelse som den mentala hälsan, den sexuella hälsan och människorelationerna har för människans välbefinnande
- kan främja välbefinnandet i gruppen och skolan
- kan utveckla sina arbetssätt samt säkerheten och hälsan i sin arbetsmiljö
- kan arbeta på ett säkert och ergonomiskt sätt, förebygga olyckor, agera i nödsituationer samt kalla på hjälp.

Idrott 1 ”Idrott, motion och hälsokunskap 1” (1 kp) omfattar

Olika former av konditionsidrott

Gymnastik och dans

Vinteridrotter

Simning och livräddning

Styrketräning

Skadeförebyggande arbete och ergonomi

Hälsorisker och hälsoförebyggande åtgärder (kostens betydelse, negativa effekter av rökning och berusningsmedel).

Idrott och hälsa 2 ”Idrott, motion och hälsokunskap 2” (1 kp) omfattar

Olika former av konditionsidrott

Gymnastik och dans

Vinteridrotter

Simning och livräddning

Styrketräning

Skadeförebyggande arbete och ergonomi

Hälsorisker och hälsoförebyggande åtgärder (den mentala hälsan, den sexuella hälsan och människorelationer).

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda G 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Utarbetande av en plan som främjar ett sunt levnadssätt, arbetsförmågan och sitt motionsutövande samt genomförande av planen</i>	beaktar i sin plan kopplingen mellan motionsutövande, hälsosam mat, vila, sömn, rekreation, människorelationer och hälsa när det gäller att upprätthålla sina motionsvanor samt sin studie- och arbetsförmåga, men behöver emellanåt handledning	beaktar i sin plan på flera olika sätt kopplingen mellan motionsutövande, hälsosam mat, vila, sömn, rekreation, människorelationer och hälsa när det gäller att upprätthålla sina motionsvanor samt sin studie- och arbetsförmåga	beaktar i sin plan på ett helhetsmässigt sätt kopplingen mellan motionsutövande, hälsosam mat, vila, sömn, rekreation, människorelationer och hälsa när det gäller att upprätthålla sina motionsvanor samt sin studie- och arbetsförmåga

Beaktande av kostens betydelse och den negativa effekten av rökning och berusningsmedel	känner till de vanligaste hälsoproblemen och de vanligaste faktorer och folksjukdomar som har negativ inverkan på hälsan, studie- och arbetsförmågan	känner till olika hälsoproblem och de faktorer och folksjukdomar som har negativ inverkan på hälsan, studie- och arbetsförmågan samt strävar till att leva sunt för att undvika negativa effekter	har ingående kunskap om olika hälsoproblem och faktorer och folksjukdomar som har negativ inverkan på hälsan och studie- och arbetsförmågan, lever sunt för att undvika negativa effekter och påverkar andra i samma riktning på ett positivt sätt
	känner till kostens betydelse för människans hälsa	har kunskap om vilken betydelse en hälsosam kost har för människans hälsa	har ingående kunskap om vilken betydelse en hälsosam kost har för människans hälsa, kan självständigt välja en näringsriktig och välanpassad kost
	beaktar informationen i sin plan, men behöver emellanåt handledning vid sökning av information som främjar hälsan	beaktar informationen i sin plan	beaktar och utvecklar sin plan och analyserar den på ett kritiskt sätt
Genomförande av planen	genomför planen och utvärderar den samt uppdaterar den, men behöver emellanåt handledning	genomför och utvärderar den regelbundet, utnyttjar respons från andra vid utvärderingen, uppdaterar planen och bedömer sin utveckling	genomför och utvärderar regelbundet och kritiskt planen, utnyttjar respons från andra vid utvärderingen, justerar planen vid behov på basis av hur studerande bedömt sin utveckling

<i>Främjande och upprätthållande av studie-, funktions- och arbetsförmåga med hjälp av motion</i>	deltar i motionsaktiviteter, men behöver emellanåt uppbackning	deltar i olika motionsaktiviteter och ser nyttan av motion	deltar i flera olika motionsaktiviteter för att hålla sig i trim och vet vilka motionsformer som passar och kan ge andra råd och instruktioner
	deltar i motionsaktiviteter enligt givna anvisningar samt följer principerna för rent spel	deltar aktivt i motionsaktiviteter enligt givna anvisningar samt följer principerna för rent spel	deltar aktivt i motionsaktiviteter, är en aktiv del av gruppen och främjar principerna för rent spel
	följer säkerhetsföreskrifter	beaktar säkerhetsföreskrifter både för sig själv och för gruppen som helhet	främjar säkerheten i gruppen
<i>Beskrivning av vilken betydelse den mentala hälsan, den sexuella hälsan och människorelationerna har</i>	har viss kunskap om den betydelse som den mentala hälsan, den sexuella hälsan och människorelationerna har för människans välbefinnande	har kunskap om den betydelse som den mentala hälsan, den sexuella hälsan och människorelationerna har för människans välbefinnande	har ingående kunskap om den betydelse som den mentala hälsan, den sexuella hälsan och människorelationerna har för människans välbefinnande
	kan ge några exempel på några åtgärder som kan främja människans mentala och sexuella hälsa och bättre relationer	kan beskriva och genomföra några åtgärder som kan främja människans mentala och sexuella hälsa och bättre relationer	kan klart och realistiskt beskriva och genomföra några åtgärder som kan främja människans mentala och sexuella hälsa och bättre relationer

<i>Främjande av välbefinnande och delaktighet i gruppen och skolan</i>	agerar i en studerandegrupp så att det främjar välbefinnandet och deltar i motionsaktiviteter och andra aktiviteter och evenemang som är riktade till de studerande	agerar aktivt i en studerandegrupp så att det främjar välbefinnandet och planerar och deltar i motionsaktiviteter och andra aktiviteter och evenemang som de studerande ordnar	agerar aktivt i en studerandegrupp samt planerar och deltar i motionsaktiviteter och andra aktiviteter och evenemang som de studerande ordnar så att det främjar välbefinnandet
<i>Beaktande av hälsa, säkerhet och arbetsförmåga</i>	följer de överenskomna hälso- och säkerhetsfrämjande instruktionerna, men behöver emellanåt handledning	följer de överenskomna hälso- och säkerhetsfrämjande instruktionerna i samverkan med andra	följer de överenskomna hälso- och säkerhetsfrämjande instruktionerna i samverkan med andra och bedömer om det finns behov av att förbättra instruktionerna
<i>Förebyggande av olyckor, första hjälpen och ergonomiskt arbete</i>	företurser olycksrisker i motionsaktiviteter	förebygger uppkomsten av idrottsolyckor	är omsorgsfull och förebygger idrottsolyckor
	kan kalla på hjälp och ge första hjälpen i vanliga situationer som kräver första hjälpen	kan kalla på hjälp och ge första hjälpen i de flesta situationer som kräver första hjälpen	kan kalla på hjälp och kan på ett lugnt och effektivt sätt ge första hjälpen även i kritiska situationer
	kan arbeta ergonomiskt	arbetar ergonomiskt	arbetar ergonomiskt i olika miljöer

Mål för kunnandet

Upprätthållande av arbetsförmåga, idrott, motion och hälsokunskap 3, 4 och 5 (3 kp)

Den studerande

- kan beskriva hälsoskillnaderna hos befolkningen och riskfaktorerna för de vanligaste folksjukdomarna och hur dessa kan förebyggas

- kan bedöma de faktorer som påverkar den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan i det egna levnadssättet och i den egna verksamhetsmiljön
- kan vid behov använda social- och hälsovårdstjänster
- kan utnyttja hälsofrämjande motion
- kan som gruppmedlem främja gruppens arbete och fungera som handledare för en studerandegrupp när det gäller att främja arbets- och studieförmåga samt välbefinnande.

Idrott och hälsa 3 ”Idrott, motion och hälsokunskap 3” (1 kp) omfattar

Olika former av konditionsidrott

Gymnastik och dans

Vinteridrotter

Simning och livräddning

Styrketräning

Riskfaktorer för folksjukdomar ur ett idrotts- och motionsperspektiv

Skador som kräver social- och hälsovårdstjänster

Skadeförebyggande arbete och ergonomi

Hälsorisker och hälsoförebyggande åtgärder

Idrottsledarskap (planera, leda och utvärdera uppvärmning och lektion)

Idrott och hälsa 4 ”Idrott, motion och hälsokunskap 4” (1 kp) omfattar

Olika former av konditionsidrott

Gymnastik och dans

Vinteridrotter

Simning och livräddning

Styrketräning

Riskfaktorer för folksjukdomar ur ett idrotts- och motionsperspektiv

Skador som kräver social- och hälsovårdstjänster

Skadeförebyggande arbete och ergonomi

Hälsorisker och hälsoförebyggande åtgärder

Praktiskt ledarskap (planera, leda och utvärdera uppvärmning och lektion)

Idrott och hälsa 5 ”Idrott, motion och hälsokunskap 5” (1 kp) omfattar

Olika former av konditionsidrott

Gymnastik och dans

Vinteridrotter

Simning och livräddning

Styrketräning

Riskfaktorer för folksjukdomar ur ett idrotts- och motionsperspektiv

Skador som kräver social- och hälsovårdstjänster

Skadeförebyggande arbete och ergonomi
 Hälsorisker och hälsoförebyggande åtgärder
 Planering av egen motion och förbättrande av konditionen
 Praktiskt ledarskap (planera, leda och utvärdera uppvärmning och lektion)

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda G 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Beaktande av hälsoskillnaderna hos befolkningen och riskfaktorerna för de vanligaste folksjukdomarna</i>	har viss kunskap om de vanligaste folksjukdomarna och hälsoproblem som påverkar funktionsförmågan negativt	har god kunskap om de vanligaste folksjukdomarna och hälsoproblem som påverkar funktionsförmågan negativt	har ingående kunskap om de vanligaste folksjukdomarna och hälsoproblem som påverkar funktionsförmågan negativt och kan tillämpa sin kunskap
<i>Beaktande av faktorer som påverkar den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan</i>	söker ibland information för att identifiera faktorer som påverkar den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan	söker information för att identifiera faktorer som påverkar den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan	söker på eget initiativ information om faktorer som påverkar den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och förhåller sig kritiskt och realistiskt till informationen
	justerar på basis av information sin plan för motion och välbefinnande	bedömer informationens betydelse och justerar sin plan för motion och välbefinnande	bedömer kritiskt och realistiskt informationens betydelse och gör justeringar i sin plan för motion och välbefinnande

	behöver emellanåt handledning vid genomförande av planen	följer sin plan	genomför sin plan systematiskt
Användning av social- och hälsovårdstjänster	söker vid behov hjälp hos social- och hälsovården, men behöver emellanåt handledning för att hitta lämplig tjänst	använder vid behov social- och hälsovårdstjänster och söker på egen hand information om tillgängliga tjänster i tillförlitliga informationskällor	använder vid behov social- och hälsovårdstjänster och söker på egen hand information om tillgängliga tjänster i tillförlitliga informationskällor
Utnyttjande av hälsofrämjande motion	utövar de vanligaste formerna av konditions- och hälsofrämjande motion, men behöver emellanåt individuell handledning	utövar olika former av konditions- och hälsofrämjande motion och följer sina egna framsteg	utövar planmässigt olika former av konditions- och hälsofrämjande motion och följer kritiskt sina egna framsteg och ändrar vid behov sin plan
Främjande av gruppens verksamhet och välbefinnande	deltar aktivt som gruppmedlem i ett motionsevenemang eller något annat evenemang	deltar aktivt som gruppmedlem i ett motionsevenemang eller något annat evenemang och uppmuntrar även andra att delta	deltar aktivt i motionsevenemang eller andra evenemang och tar initiativ till evenemang och ställer spontant upp som ledare

3.4 Socialt och kulturellt kunnande

I examensdelen ingår kännedom om kulturer (2 kp) och miljö- och hållbarhetskunnande (1 kp) samt kulturkännedom ur ett modersmålsperspektiv (1 kp), främmandespråksperspektiv (2 kp) och kännedom om Ålands självstyrelse och kultur (1 kp).

De olika delområdena i examensdelen bedöms med vitsord. Lärare ger vitsord efter varje avslutad undervisningsdel och väger samman vitsorden till ett ämnesvitsord. Vitsorden dokumenteras i studerandes personliga studieplan och studiekort.

På examensbetyget vägs vitsorden i de olika ämnena samman till ett slutvitsord i examensdelen ”Socialt och kulturellt kunnande”. De lärare som gett vitsorden för de olika ämnena bestämmer tillsammans vitsordet för examensdelen. Vitsordet för examensdelen ges utifrån det antal kompetenspoäng för varje ämne som ingår i examensdelen.

3.4.2 Miljö- och hållbarhetskunnande

(1 kp)

Studera ska i undervisningen få ett praktiskt kunnande och utveckla sin förmåga att i sitt yrke och privata liv främja hållbarhet och miljöetiskt handlande. Undervisningen ska integreras med yrkesundervisningen och lärande i arbete med mål att studerande kommer till insikt om betydelsen av sitt eget agerande och engagemang.

Mål för kunnandet

Miljö- och hållbarhetskunnande

(1 kp)

Den studerande

- kan följa miljölagstiftningen och principerna i kvalitets-, miljö- och säkerhetssystemen inom den egna branschen samt principerna för hållbar utveckling
- kan i sitt arbete sörja för den biologiska mångfalden
- kan se sambandet mellan eget handlande och påverkan på lokal, regional och global miljö
- kan genom sitt arbets- och handlingsätt motverka ytterligare klimatförändring
- kan i sitt arbete beakta de potentiella miljökonsekvenserna, såsom utsläpp i luften, vatten eller marken
- kan sortera avfall och utnyttja möjligheterna till återvinning på ett riktigt sätt samt har kännedom om livscykeln för i branschen förekommande produkter
- kan genom aktiva val minimera uppkomsten av avfall.

”Miljö- och hållbarhetskunnande 1” (1 kp) omfattar

Principer för kvalitets-, miljö- och säkerhetssystem

Principerna för ett hållbart samhälle, kretsloppstänkande

Sopberget som miljöproblem (återvinning och sortering av sopor)

Klimatförändringen (orsaker till, konsekvenser och åtgärder).

Samt ett eller flera av nedanstående områden, beroende på utbildning:

Försurning (orsaker till, konsekvenser och åtgärder)

Vattenvård (orsaker till, konsekvenser och åtgärder), dricksvattensituationen i världen

Hållbart tänkande gällande livsmedelsproduktion.

FÖREMÅL FÖR BEDÖMNING	BEDÖMNINGSKRITERIER		
	Nöjaktiga N 1	Goda G 2	Berömliga B 3
	Den studerande		
<i>Iakttagande av miljölagstiftningen, principerna i säkerhetssystem och principerna för hållbar utveckling</i>	följer med handledning de centrala författningarna, föreskrifterna och instruktionerna om miljön	följer de centrala författningarna, föreskrifterna och instruktionerna om miljön	följer de centrala författningarna, föreskrifterna och instruktionerna om miljön och förutser kommande ändringar
	följer miljö-, kvalitets- och säkerhetssystemen, men behöver emellanåt handledning	följer miljö-, kvalitets- och säkerhetssystemen	deltar aktivt i att bygga upp och/eller utveckla miljö-, kvalitets- och säkerhetssystemen på sin arbetsplats
	skadar inte miljön genom sina åtgärder	bygger sitt agerande på respekt för miljön	bygger sitt agerande på en exemplarisk respekt för miljön
	agerar med handledning miljöeffektivt	agerar miljöeffektivt	främjar miljöeffektivitet genom sitt agerande
	värnar med handledning om kulturarvet i sitt yrke	värnar om kulturarvet i sitt yrke	deltar aktivt i att värna om kulturarvet i sin närmiljö och främjar det i sitt yrke
	agerar tolerant i sitt arbete	respekterar medmänniskornas värderingar och rättigheter	respekterar medmänniskornas värderingar och rättigheter och strävar efter att följa principerna om jämlikhet och likabehandling

<i>Genomförande av livscykel­ tänkande</i>	väljer med handledning produkter och tjänster med små livscyke­ effekter på naturen	väljer produkter och tjänster med små livscyke­ effekter på naturen	väljer produkter och tjänster med små livscyke­ effekter på naturen och kan förklara grunderna och teorierna för sitt val
<i>Bevarande av naturens mångfald</i>	strävar genom sitt handlings­ sätt efter att bevara naturens mångfald	strävar aktivt efter att bevara naturens mångfald genom sitt handlings­ sätt	främjar genom sitt handlings­ sätt bevarandet av naturens mångfald
<i>Anpassning till klimat­ förändringen</i>	väljer arbets- och handlings­ sätt som möjliggör anpassning till klimat­ förändringen men behöver emellanåt handledning	väljer arbets- och handlings­ sätt som möjliggör anpassning till klimat­ förändringen	främjar användningen av arbets- och handlings­ sätt som möjliggör anpassning till klimat­ förändringen
<i>Främjande av energi- och materia­ effektivitet samt förhindrande av att avfall upp­ kommer</i>	väljer med handledning redskap och material som främjar energieffektiviteten	väljer redskap och material som främjar energieffektiviteten	främjar en energieffektiv användning av redskap och material
	beaktar med handledning material­ effektiviteten i valsituationer	beaktar material­ effektiviteten i valsituationer	främjar en effektiv användning av material
	förhindrar med handledning uppkomsten av avfall i vanliga arbetsuppgifter	förhindrar uppkomsten av avfall	arbetar aktivt för att avfall inte ska upp­ komma
<i>Beaktande av verksamhetens miljö­ konsekvenser</i>	identifierar aktiviteter som kan orsaka utsläpp i luften, vatten eller marken, men behöver tidvis handledning	identifierar aktiviteter som kan orsaka utsläpp i luften, vatten eller marken	förutser de aktiviteter som kan orsaka utsläpp i luften, vatten eller marken

	observerar i sitt arbete de vanligaste miljöriskerna och kan med handledning ge förslag på hur de ska hanteras	observerar i sitt arbete de vanligaste miljöriskerna och kan ge förslag på hur de ska hanteras	observerar i sitt arbete de vanligaste miljöriskerna och vet hur de ska hanteras
	strävar genom sitt handlingsätt efter att förhindra utsläpp	föregår med gott exempel när det gäller att förhindra utsläpp	föregår aktivt med gott exempel när det gäller att förhindra utsläpp
Sortering av avfall och återvinning	identifierar enligt instruktioner bekanta avfallsfraktioner	identifierar avfallsfraktioner	identifierar på egen hand avfallsfraktioner
	sorterar avfall med handledning i normala arbetsuppgifter och strävar efter att utnyttja möjligheterna till återvinning	sorterar avfall enligt instruktionerna och utnyttjar möjligheterna till återvinning	sorterar avfall och söker nya möjligheter till återvinning
	uppskattar med handledning kostnadsbesparingar	uppskattar kostnadsbesparingar	ger råd om kostnadsbesparingar

2016